

Kolme naista viikinkikylässä

Edmee Ollagnier

Aikuiskasvatuksen sukupuolittumiseen liittyy paljon ratkaisemattomia ongelmia. Mistä johtuu miesten ja naisten eriarvoisuus koulutuksessa ja työelämässä, voimeko päästä tilastoja syvempään syiden analyysiin, miten pedagogiset käytännöt sukupuolittavat aikuiskasvatusta, mitä on tiedon sukupuolittuneisuus, mikä on kouluttajien, oppilaitosten tai työnantajien osuus sukupuolittavissa prosesseissa? Yliopistotutkijoina meidän tehtävämme on oppia toisiltamme.

ESREAn (eurooppalaisen aikuiskasvatuksen tutkimusseuran) toiminta perustuu verkostoihin. Heti alussa (1993) sen ohjausryhmä suunnitteli gender-tutkimusverkoston käynnistämistä, mutta siitä ei tullut mitään. Sen sijaan verkostot teemoista History and Adult Education, Life History ja Popular Education syntyivät heti, Access in Adult Education ja Adult Education and Citizenship vähän myöhemmin. Vuonna 1996 Agnieszka Bron veti Tukholmassa järjestetyssä aikuiskasvatuskonferenssissa työpajaa "Naiset ja gender-tutkimus", jonka jälkeen hän, minä ja Barbara Merrill Warwickin yliopistosta söimme leppoisan lounaan viikinkikylässä lähellä Uppsalaa. Päätimme, että on aika saada gender-network käyntiin. Meistä näytti siltä, että gender-tutkimusta kyllä oli jo kasvatustieteissä, mutta se koski lähinnä lapsia ja koulua, eikä siitä eurooppalaisessa aikuiskasvatustutkimuksessa näkynyt jälkeäkään. Yhteisinä alustavina tutkimuskysymyksinä pidimme oppimisen ja elämäkertojen sekä korkea-asteen ja aikuiskoulutuksen sukupuolittuneisuutta.

Vasta ESREAn Brysselin konferenssissa syyskuussa 1998 pääsimme konkreettisiin päätöksiin. Eh-

dotimme epävirallista lounastapaamista kiinnostuneille: 10 tutkijaa (6 naista, 4 miestä) tuli paikalle ja laadimme yhteisen listan tulevan verkoston tutkimusteemoista: sukupuoli ja tieto, sukupuoli ja aikuisen oppiminen, aikuiskasvatuksen sukupuolittuminen, miehet ja aikuiskasvatuksen sukupuolittuminen, maskuliinisuudet-feminiinisyydet, sukupuoli ja elämänhistoria, sukupuoliroolit ja -stereotyytiat. Muita teemoja olivat ura ja taidot, työhön pääsy, etnisiteetti, lainsäädäntö, tutkijat. Kiistelimme myös pitkään siitä, onko kyseessä nais- vai gender-tutkimus: näimmehän verkoston ensimmäiseksi tehtäväksi naisten kokemien vaikeuksien ja syrjinnän esille nostamisen. Päätimme kuitenkin suuntautua gender-tutkimukseen, ettemme jälleen marginalisoisi naisia. Kokouksessa päätimme ensimmäisestä konferenssista ja etsimme sille sopivaa järjestämispaikkaa.

Konferenssi Bochumissa 1999

Agnieszka järjesti ensimmäisen gender-verkoston konferenssin Bochumin yliopistossa, jossa hän oli juuri aloittanut aikuiskasvatuksen professorina. Mukana oli 16 tutkijaa Saksasta, Ruot-

KATSAUKSET

sista, Tanskasta, Suomesta, Englannista ja Sveitsistä. Keskustelua käytiin elämänhistorioista avaimina sukupuolittuneeseen tietoon (Bettina Dybbroe), ammatillisten ihanteiden sukupuolittumisesta (Anja Heikkinen), heikosti koulutettujen miesten ja naisten työssä oppimisesta (Christina Lönnheden), pakolaisten henkilökohtaisen filosofian sukupuolittumisesta (Mons Montelius), gender-näkökulmasta korkea-asteen koulutukseen (Edmee Ollagnier), sukupuolen ja elämänhistorian yhteydestä aikuiskoulutukseen osallistumiseen (Regula Schnäder-Naef) ja sukupuolittuneista siirtymistä elämässä (Linden West). Pienryhmissä pohdittiin myös aikuiskasvatusta koskevan tiedon sukupuolittumista sekä kielen, yliopiston ja kulttuurien sukupuolittumista. Näitä teemoja ja verkoston tutkijoiden tutkimuksia päätettiin kokoontua käsittelemään uudelleen vuonna 2001.

Life history-verkoston konferenssi Roskildessä 2000

Elämänhistoria-verkosto on yksi ESREAn tehokkaimmista: Roskildessä oli koolla noin 40 tutkijaa eri puolilta Eurooppaa ja mukana oli myös monta Bochumin konferenssin osanottajaa. Työpajoissa keskusteltiin teemoista: työ, subjektiivisuus ja professionalismismi, oppimisympäristöt ja -elämäkerrat ja kulttuurirajojen ylittäminen, sukupuoli ja oppiminen sekä identiteetti ja elämäkertatutkimuksessa. Kokouksessa ehdotettiin gender-verkoston liittämistä tähän verkostoon, mutta mukana olleet eivät sitä halunneet. Gender-tutkimusta ei haluttu rajoittaa sinänsä tärkeään identiteetin, elinikäisen oppimisen tai yksilöllisten elämäkertojen tutkimukseen. Esimerkiksi naisten asema, kollektiiviset ja yhteiskunnalliset todellisuudet aikuiskasvatuksen eri kentillä olisivat jääneet huomiotta. Minä, Agnieszka, Barbara ja Linden päätimme jatkaa gender-verkoston seuraavan tapaamisen järjestämistä.

“Sukupuolen haastaminen”-konferenssi Genevessä 2001

Aiemmistä kokemuksista viisastuneena me neljä muodostimme järjestelykomitean, joka ryhtyi kartoittamaan verkostosta todella kiinnostuneita

tutkijoita. Laadin opiskelijani avulla konferenssille kotisivun, jonne kaikki hyväksytyt esitykset koottiin etukäteen luettaviksi. Geneveen ilmoittautuneista 38:sta tutkijasta paikalle pääsi 18 naista ja 3 miestä: Puolasta 2, Ruotsista 4, Saksasta 2, Englannista 3, Tanskasta 4, Suomesta 2, Italiasta 1 ja Sveitsistä 3; meistä 9 oli ollut mukana jo Bochumissa. Olin pettynyt siihen, etteivät ranskalaiset tutkijat osallistuneet kieliongelmiensa takia, vaikka olin luvannut käännösapua.

Ilmoittautumisen yhteydessä toivoimme esityksiä aiheista sukupuolittunut oppiminen, sukupuolittunut työ ja oppiminen sekä maskuliniteettien kriisin (?) seurauksia oppimiselle ja koulutukselle, mutta viimeisestä emme saaneet yhtään ehdotusta. Monet valittivat tätä, mutta näyttää siltä, etteivät aikuiskasvatuksen tutkijat ole vielä valmiita tutkimaan sukupuolittumista kysymällä myös miesten identiteettiä ja asemia aikuiskasvatuksessa. Kahden muun teeman esityksissä painottuivat metodologiset kysymykset. Edellyttääkö sukupuolittumisen tutkiminen erityisiä metodeja, millaisia legitimeettiongelmia metodien valinnassa on, miten estää tutkijoiden marginalisoituminen? Kuten Bochumissa, pohdimme tieteellisen tiedon sukupuolittuneisuutta, samoin identiteettien ja elämäkertojen, yksityisen ja julkisen, yksilöllisen ja sosiaalisen, miehisyyden ja naiseuden suhdetta.

Yksi yhteinen kysymys oli tutkijoiden yliopistoissaan kokema yksinäisyys ja välinpitämättömyys. Sukupuolittumisen tutkiminen näyttää yhä haastavalta ratkaisulta. Kun tutkijat enimmäkseen ovat naisia, he joutuvat myös kohtaamaan muiden naistutkijoiden tavoin akateemisen maailman sukupuolittuneen todellisuuden. Eurooppalainen gender-verkosto onkin tärkeä luomaan solidaarisuuden ja yhteisyyden tunnetta tutkijoiden kesken, samoin siihen sisältyvä kulttuurinen kohtaaminen, joka edistää ymmärtämään eri maiden aikuiskasvatusjärjestelmien erilaisuutta. Päätimme kokoontua seuraavan kerran vuonna 2003 keskustelemaan syvällisemmin metodologisista ja käsitteellisistä kysymyksistä, vaikka se merkitsisikin ajan ottamista yksittäisten tutkijoiden empiiristen tutkimusten käsittelystä. Keskustelimme myös verkoston koostumuksesta ja tu-

levaisuudesta: pohdintojen syventämisen kannalta olisi hyvä että osallistujat tuntisivat toisensa hyvin, mutta taloudellisesti ei ole mahdollista järjestää eurooppalaisia kokouksia kyllin usein, ei edes kerran vuodessa.

Tulevaisuus

ESREAn syyskuun 2001 konferenssi Lissabonissa antaa monelle meistä mahdollisuuden taas tavata toisiamme, keskustella Geneven konferenssin aineistojen julkaisemisesta ja vuoden 2003 konferenssin puitteista ja sisällöistä. Gender-verkoston olemassaolo on arvokasta: vaikka gender-tutkimus on tullut näkyväksi yhteiskuntatieteissä, eurooppalainen verkosto voi olla tarpeen tämän tekemiseksi myös aikuiskasvatuksessa. Vuoden 2003 konferenssissa meitä on varmasti jo paljon enemmän kuin Bochumissa ja Genevessä.

Yliopistotutkijoina meidän tehtävämme on oppia toisiltamme, käynnistää kansainvälisiä väitelyjä tutkimusaiheistamme ja perehtyä toistemme tapaan ajatella ja tehdä tutkimusta. Tiedäm-

me, että aikuiskasvatuksen sukupuolittumiseen liittyy paljon ratkaisemattomia ongelmia. Esimerkiksi miesten ja naisten eriarvoisuus koulutuksessa ja työelämässä on tuttua kaikkialla: mistä se johtuu, voimmeko päästä tilastoja syvempään syiden analyysiin, miten pedagogiset käytännöt sukupuolittavat aikuiskasvatusta, mitä on tiedon sukupuolittuneisuus, mikä on kouluttajien, oppilaitosten tai työnantajien osuus sukupuolittavissa prosesseissa? Vaikka eri puolilla maailmaa tehty gender-tutkimus antaa meille aineksia vastausten etsimiseen, meillä on vielä paljon omaa työtä tehtävänä. Se, että ESREA on tunnistanut gender-verkoston osaksi eurooppalaista tiedeyhteisöä ja kannustaa sen toimintaa, on alku gender-lähestymistavan tunnustamiseksi aikuiskasvatuksen tutkimuksessa. Meidän on itse osoitettava verkostoitumisemme oikeutus, paitsi kokouksillamme, tutkimustemme hyödyllisyydellä aikuiskasvatuksen tutkimukselle ja käytännöille.

Lisätietoja gender-verkoston toiminnasta antaa
Edmée Ollagnier, University of Geneva, Switzerland mail to:
edmee.ollagnier@pse.unige.ch
Tekstin suomeksi muokannut: ANJA HEIKKINEN